

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสื่อที่ใช้เผยแพร่โทรสารและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสาร โดยมีการทดสอบสมมุติฐาน 2 ข้อ คือสมมุติฐานข้อที่ 1 สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล มีบทบาทสูงใจที่แตกต่างกันตามระดับการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสาร สมมุติฐานข้อที่ 2 คุณลักษณะของโทรสาร สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ พฤติกรรมการสื่อสารและคุณลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้ใช้บริการโทรสาร มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสารในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบปริมาณความต้องการหรือขอบเขตในการใช้โทรสารเพื่อติดต่อสื่อสารในสังคมไทยอีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยโดยสรุปจะนำเสนอดังต่อไปนี้คือ

สรุปขอมูลภูมิหลังทั่วไป

ผู้ใช้บริการโทรสาร ๆ จำนวน 144 คน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20-40 ปี ผู้ใช้บริการโทรสาร ๆ จำนวนเกือบครึ่งผ่านการสมรสแล้ว และประกอบอาชีพในหน่วยงานเอกชน เช่น บริษัท ห้างร้าน รองลงมาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหรือเข้าหุ้นทำธุรกิจ ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ ทำงานในรัฐวิสาหกิจ และอื่น ๆ มีจำนวนไม่มากนัก

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิเคราะห์บทบาทของสื่อที่ใช้เผยแพร่โทรสาร

1.1 การรับข่าวสารเผยแพร่การใช้โทรสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการโทรสาร ๆ ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเผยแพร่การใช้โทรสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งสื่อขึ้นไป โดยได้รับข่าวสาร

เผยแพร่จากเอกสารเผยแพร่ เรข จุลสาร แผ่นพับ หรือแผ่นปลิว มากที่สุด รองลงมาได้แก่
เจ้าหน้าที่การสื่อสารแห่งประเทศไทย และเพื่อนที่ติดต่อทางธุรกิจ มีจำนวนเพียงสองราย
เท่านั้นที่มีการรับข่าวสารเผยแพร่อย่างบังเอิญ โดยการพบเห็นผู้คนที่กำลังใช้บริการโทรสาร ฯ
ที่ศูนย์โทรคมนาคมระหว่างประเทศ

1.2 ความสำคัญของสื่อในบทบาทหัวใจให้เกิดการยอมรับ

จากการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการโทรสาร ฯ ที่ได้รับข่าวสาร
เผยแพร่จากสื่อประเภทต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งสื่อขึ้นไปนั้นเป็นการรับข่าวสารเผยแพร่จาก
สื่อต่างประเภทกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสำนักงานวิจัยการศึกษา แห่งมหาวิทยาลัย
ยูทาห์ ที่วิจัยพบว่า การใช้สื่อหลายประเภทจะช่วยให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในการโน้มน้าวใจ¹
และจากการพิจารณาถึงการรับข่าวสารเผยแพร่ทั้งจากสื่อเพียง
สื่อเดียว และการให้ความสำคัญของสื่อเพียงหนึ่งสื่อในกรณีที่ได้รับข่าวสารเผยแพร่จากสื่อ
ประเภทต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งสื่อขึ้นไปของผู้ใช้บริการโทรสาร ฯ ทั้งหมด ปรากฏว่าส่วนใหญ่
ได้รับการจูงใจให้ไปใช้บริการโทรสาร ฯ จากสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือสื่อเฉพาะกิจ
และสื่อมวลชน ตามลำดับ แสดงว่า เพื่อน เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ติดต่อทางธุรกิจ ญาติพี่น้อง
ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ใ้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง และเจ้าหน้าที่การสื่อสารแห่งประเทศไทย
เป็นผู้มีบทบาทหัวใจให้เกิดการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสารมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ
ผลงานวิจัยของ โรเจอร์สและเมเยน ที่ได้ร่วมกันศึกษาบทบาทของสื่อที่ใช้เผยแพร่ข่าวสาร
ในประเทศโคลัมเบีย พบว่า สื่อบุคคลมีบทบาทมากที่สุด² และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ

1: อานรายละเอียดใน Erwin P. Bettinghaus, Persuasive

Communication, pp.170-171.

2: อานรายละเอียดใน The Handbook of Social Psychology

Vol 3., p.234.

วิลเลียม ที ลิว และ โรเบิร์ต คัมบลิว คัพ (William T. Liu and Robert W. Duff) ที่ไต่ถามการวิจัยในประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า สิ่งสำคัญมากในการเผยแพร่งานทฤษฎีการวางแผนครอบครัวก็คือ เพื่อน ญาติ และเพื่อนบ้าน¹ ซึ่งเป็นการสรุปให้เห็นว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล มีบทบาทสูงมากในการเผยแพร่ทฤษฎีประเภทต่าง ๆ

1.3 บทบาทของสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคลกับระดับการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสาร

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว และทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยวิธีการของเชฟเฟ่ หลังจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรากฏว่าสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล มีบทบาทในการจูงใจให้ยอมรับโทรสารแตกต่างกันตามระดับของการยอมรับ โดยมีความแตกต่างเฉพาะกับสื่อมวลชนกับสื่อบุคคลเท่านั้น ส่วนสื่ออื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน แสดงว่า เมื่อเปรียบเทียบผู้ได้รับการจูงใจจากสื่อมวลชนกับผู้ได้รับการจูงใจจากสื่อบุคคลแล้ว จะพบว่า มีระดับการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสารที่แตกต่างกัน ซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่เคตั้งไว้

2. สรุปผลการวิเคราะห์ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสาร

2.1 สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

จากการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการโทรสาร ๓ เกินครึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีรายได้สูงกว่า 9,000 บาทต่อเดือน และมีฐานะการเงิน ตลอดจนสภาพการดำรงชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ใช้บริการโทรสาร ๓

¹ อานรายละเอียดใน Everett M. Rogers, Communication Strategies

For Family Planning (New York : The Free Press, 1973), p.263.

จำนวนมากกว่าสามในสี่เป็นผู้ที่ได้รับความเคารพยกย่องในสังคม และมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่ตนเองปฏิบัติและรับผิดชอบอยู่ค่อนข้างมาก ส่วนการเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ส่วนใหญ่มีโทรทัศน์ดี เครื่องปรับอากาศ เครื่องเสียงสเตอริโอ และรถยนต์เป็นของตนเอง มีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่เป็นเจ้าของเครื่องเล่นวีดีโอเทป บ้านและที่ดิน

2.2 พฤติกรรมการสื่อสาร

จากการวิจัย ปรากฏว่าผู้ใช้บริการโทรศัพท์ ๖ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมกับมิตรสหายและบุคคลอื่น ๆ มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ หรือเอกชน มีการแสวงหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมจากแหล่งข่าวต่าง ๆ เป็นผู้นำทางความคิดโดยการให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคคลอื่น ๆ ตลอดจนมีการเข้าถึงสื่อบุคคลโดยการพบปะสังสรรค์กับญาติ มิตรสหาย ในอัตราค่อนข้างบ่อย และจำนวนเกินกว่าครึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมภายนอกโดยการเดินทางไปต่างประเทศไกล ๆ ซึ่งมีโชภูมิลำเนาของตนเอง หรือเดินทางไปต่างประเทศนาน ๆ ครั้ง ส่วนการเปิดรับสื่อมวลชนนั้น ส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ เป็นประจำ อานนิตยสารหรือวารสารและชมโทรทัศน์ค่อนข้างบ่อย และชมภาพยนตร์ไม่บ่อยนัก

2.3 คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ

จากการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการโทรศัพท์ ๖ ส่วนใหญ่มีระดับความเข้าใจในบทบาทของผู้อื่น การรู้จักวางแผน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความกล้าในการตัดสินใจ ทักษะที่ติดต่อการเปลี่ยนแปลง ความมุ่งหวังในชีวิต ความไม่หลงงมงาย ความเข้าใจในสิ่งที่เป้าหมายธรรมอยู่ในเกณฑ์สูง และจำนวนมากกว่าครึ่งมีระดับทัศนคติที่ติดต่อการศึกษาและต่อวิทยาการสมัยใหม่อยู่ในเกณฑ์ที่สูงมาก

2.4 คุณลักษณะของโทรสาร

จากการวิจัยปรากฏผลว่า ผู้ใช้บริการโทรสาร ๓ ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับคุณลักษณะของโทรสารที่ประกอบด้วยความเร็วเปรียบเทียบ ประโยชน์ที่ได้รับ ความเหมาะสม และความทันสมัยของโทรสาร ๓ โดยเจาะระคุณลักษณะความเร็วเปรียบเทียบ ผู้ใช้บริการโทรสาร ๓ จำนวนมากกว่าครึ่ง กางก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่าโทรสารเป็นระบบสื่อสารที่มีคุณลักษณะในความแน่นอนของการส่งข่าวสาร ความไม่จำกัดรูปแบบข่าวสาร ความรวดเร็ว ความสะดวก และความประหยัดที่คิดเค้นการระบบสื่อสารอื่น ๆ

จากการสรุปผลการวิเคราะห์ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ พฤติกรรมการสื่อสารและคุณลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้ใช้บริการโทรสาร ๓ ตลอดจนคุณลักษณะของโทรสารดังกล่าว แสดงว่า ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสาร โดยการไปใช้โทรสารสาธารณะระหว่างประเทศที่ศูนย์โทรคมนาคมระหว่างประเทศ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการสอดคล้องกับทฤษฎีแนวความคิดของโรเจอร์ส ที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ทฤษฎี แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมเร็วกว่าจะมีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ พฤติกรรมการสื่อสาร และคุณลักษณะทางบุคลิกภาพที่สูงกว่าผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมช้ากว่า นอกจากนั้น การที่บุคคลทั่วไปจะยอมรับนวัตกรรมหรือไม่เนนยอมรับขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของนวัตกรรมด้วย บุคคลทั่วไปจะยอมรับนวัตกรรมนั้นเมื่อเวลานั้นมีคุณลักษณะที่ดีกว่าของเก่า

3. สรุปผลการวิเคราะห์ การยอมรับและขอบเขตการใช้โทรสาร

จากการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการโทรสาร ๓ ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาไม่นานในการตัดสินใจใช้โทรสาร ๓ แต่ส่วนใหญ่ใช้โทรสารไม่บ่อยนัก คือ นาน ๆ ใช้สักครั้ง และผู้ใช้บริการโทรสาร ๓ จำนวนเกินครึ่งมีทัศนคติที่ดีต่อโทรสาร โดยส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยว่าโทรสารมีความจำเป็นกับชายงานประเภทต่าง ๆ เช่น การเงินและธนาคาร ธุรกิจ-ท่องเที่ยวและโรงแรม อุตสาหกรรม การแพทย์ การคมนาคม การสื่อสารมวลชน อุตุนิยม วิศวกรรมและสถาปัตยกรรม ธุรกิจการค้าและสาธารณชนทั่วไป นอกจากนั้น ผู้ใช้บริการ

โทรสาร ๆ ส่วนใหญ่มีความเห็นกันว่า โทรสารมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย สมควร
จะได้มีการเผยแพร่ไปในอนาคต โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า โทรสารมีประโยชน์ต่อ
สังคมและธุรกิจของประเทศที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยนั้น ส่วนมาก
ให้เหตุผลว่า โทรสารยังไม่มี ความจำเป็น เพราะยังสามารถใช้ระบบสื่อสารอื่นทดแทนได้

สำหรับการศึกษาปริมาณและขอบเขตการใช้โทรสารนั้น ปรากฏว่า
ผู้ใช้บริการโทรสารส่วนใหญ่มีปริมาณข่าวสารที่จำเป็นจะต้องใช้โทรสารติดต่อในชายงานหรือ
ธุรกิจของตนต่ำกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณงานติดต่อข่าวสารทั้งหมด รูปลักษณะของ
ข่าวสารที่ส่งทางโทรสารส่วนใหญ่เป็นเอกสารและธุรกิจ รองลงมา เป็นภาพถ่ายลายเซ็น
แผนที่ตารางต่าง ๆ และอื่น ๆ ตามลำดับ ผู้ใช้บริการโทรสารจำนวนเกินครึ่งมีความต้องการ
ใช้โทรสารติดต่อกับต่างประเทศ และส่วนใหญ่ยังไม่มี ความต้องการมีเครื่องโทรสารสำนักงาน
สำหรับไว้ใช้ส่วนตัว

ในจำนวนผู้ที่ต้องการมีเครื่องโทรสารสำหรับไว้ใช้ส่วนตัวนั้น
ปรากฏว่าส่วนมากไม่มีความรีบร้อนในการเป็นเจ้าของเครื่องโทรสาร คือจะมีเมื่อไรก็ได้
สำหรับลักษณะการใช้งานของเครื่องโทรสารนั้น ปรากฏว่า ผู้ใช้บริการโทรสาร ๆ ส่วนใหญ่
ต้องการเครื่องโทรสารที่สามารถรับส่งข่าวสารภายในเครื่องเดียวกัน อีกทั้งสามารถติดต่อ
ข่าวสารถึงที่อื่น ๆ ได้โดยไม่จำกัดจุดหมายปลายทาง ส่วนอัตราความเร็วในการรับส่ง-
ข่าวสารของเครื่องโทรสารนั้น ส่วนใหญ่ต้องการให้มีอัตราความเร็วสูง

เกี่ยวกับการยอมรับและขอบเขตในการใช้โทรสารปรากฏว่า ผู้ใช้
บริการโทรสาร ๆ มีระดับการยอมรับและขอบเขตการใช้โทรสารที่ไม่สูงนัก ส่วนใหญ่มี
ปริมาณข่าวสารที่จำเป็นจะต้องใช้โทรสารเพื่อติดต่อในชายงานหรือธุรกิจของตนจำนวนไม่มาก
โดยมีความต้องการใช้โทรสารติดต่อกับต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ผู้ใช้บริการโทรสาร ๆ
ส่วนมากยังไม่มี ความต้องการมีเครื่องโทรสารสำนักงานสำหรับไว้ใช้ส่วนตัว

จากผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาเช่นนี้ พอได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่า โทรสารยังมีปริมาณความต้องการหรือขอบเขตการใช้ที่ไม่สูงนักในสภาพสังคมไทยปัจจุบัน แต่เมื่อเรามาพิจารณาถึงทัศนคติที่มีต่อโทรสาร ซึ่งผู้ใช้งานใหญ่มีความเห็นว่าโทรสารเป็นสิ่งจำเป็นและมีความเหมาะสมที่จะได้มีการเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ก็สามารถคาดการณ์ได้ว่า ในอนาคตอันใกล้การใช้โทรสารมีแนวโน้มที่จะได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้าหากชายงานและธุรกิจของประเทศมีการพัฒนาและขยายตัวเพิ่มมากขึ้น อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ การเผยแพร่โทรสารจะต้องดำเนินการต่อไปจริงจัง และขยายขอบเขตการเผยแพร่ไปสู่สาธารณชนทั่วไปให้มากยิ่งขึ้นด้วย

4. สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับระดับการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสาร

จากการวิเคราะห์หาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางสถิติ ปรากฏว่า คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ คุณลักษณะทางโทรสารและพฤติกรรมการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสารมากนอยตามลำดับ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ และผลการวิจัยพบอีกว่า ตัวแปรปัจจัยดังกล่าวโดยเฉพาะคุณลักษณะทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางโทรสาร สามารถรวมกันอธิบายและพยากรณ์ระดับหรือความแตกต่างของการยอมรับได้ คิดเป็นร้อยละ 19.66 หรือเกือบ 20 เปอร์เซ็นต์ โดยมีตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะทางบุคลิกภาพเป็นตัวแปรปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายและพยากรณ์ความแตกต่างหรือระดับการยอมรับได้มากที่สุด แสดงว่า ระดับการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสารจะมีมากนอยเพียงไร ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะของโทรสารซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แนวความคิดของโรเจอร์ส ดังรายละเอียดที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ทฤษฎี แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ว่า การที่ปัจเจกชนจะยอมรับนวัตกรรมใด ๆ ก็ตาม ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ และคุณลักษณะของนวัตกรรมนั้น ๆ ด้วย

ส่วนสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจนั้น จากผลการทดสอบทางสถิติพบว่า ตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรปัจจัยเพียงตัวเดียวที่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ นั่นแสดงว่า ถึงแมผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจจะบ่งบอกว่าตัวแปรดังกล่าวมีผลต่อการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรสาร ๓ ก็ตาม แต่ไม่ได้เป็นสิ่งที่ยืนยันว่า เมื่อมีการยอมรับแล้วระดับการยอมรับนั้นจะสูงตามไปด้วยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับ ซึ่งอธิบายได้ว่าผู้ใช้บริการโทรสาร ๓ ที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีระดับการยอมรับสูงตามไปด้วย อาจจะเพียงแต่ทดลองใช้เพียงครั้งเดียวแล้วเลิกใช้ก็เป็นได้ การที่ผู้ใช้บริการโทรสาร ๓ จะมีระดับการยอมรับสูงโดยการยืนยันการใช้โทรสารอย่างถาวรนั้น ไม่ใช่เพียงแต่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นปัจจัยชี้ขาด จะต้องขึ้นอยู่กับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพเป็นปัจจัยสำคัญอันดับหนึ่ง รองลงมาคือคุณลักษณะของโทรสารและพฤติกรรมกรรมการสื่อสารตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่โทรสาร ซึ่งเป็นนวัตกรรมประเภทหนึ่งในสังคมไทย ดังนั้น ทฤษฎี และแนวความคิด ตลอดจนรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเผยแพร่นวัตกรรมเป็นส่วนใหญ่ และจากผลการวิจัยนี้ก็เป็นการยืนยัน และสอดคล้องกับทฤษฎี แนวความคิด และรายงานวิจัยต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นส่วนใหญ่ ผลการศึกษาเรื่องนี้ทำให้เราได้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทของสื่อและปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. การใช้สื่อประเภทต่าง ๆ หลายประเภทในการเผยแพร่ นวัตกรรมมีประสิทธิผลมากกว่าใช้สื่อเพียงสื่อเดียว

2. สื่อเฉพาะกิจ มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการเผยแพร่กระจายข่าวสารของ นวัตกรรม

3. สื่อบุคคลมีบทบาทสูงใจให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมได้มากที่สุด
 4. ผู้ได้รับการสูงใจจากสื่อมวลชนจะมีระดับการยอมรับนวัตกรรมที่แตกต่างไปจากผู้ที่ได้รับการสูงใจจากสื่อบุคคล
 5. คุณลักษณะของนวัตกรรม สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ พฤติกรรมการสื่อสาร คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม และปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ยกเว้นสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับนวัตกรรมด้วย
- เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมทางระบบสื่อสารของประชากรในสังคมเมือง ผลการวิจัยทำให้ได้แนวความคิด หรือข้อสังเกตเพิ่มขึ้นคือ
6. ในการยอมรับนวัตกรรมเกี่ยวกับระบบการสื่อสารหรือที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่คล้ายคลึงกันของประชากรในสังคมเมืองนั้น ผู้ที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงไม่จำเป็นจะต้องมีระดับการยอมรับนวัตกรรมที่สูงตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความบกพร่องบางประการซึ่งอาจจะทำให้ผลการวิจัยนี้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร จึงได้ขอเสนอแนะบางประการเพื่อการวิจัยที่เกี่ยวข้องกันเรื่องนี้ในอนาคตคือ

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการยอมรับระบบสื่อสารทางโทรศัพท์ในระยะเริ่มแรก แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับซึ่งเป็นเรื่องที่ควรที่ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในอนาคต เพื่อหาข้อสรุปที่มีความน่าเชื่อถือและมีความแน่นอนมากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในขณะที่การเผยแพร่โทรสารได้เริ่มดำเนินการมาเป็นระยะเวลาประมาณหนึ่งปีเศษ ประชากรที่ใช้ศึกษาในเรื่องนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะผู้ใช้บริการโทรสารสาธารณะระหว่างประเทศ ซึ่งมีจำนวนไม่มากนักทำให้ยังไม่สามารถสรุปผลในเรื่องปริมาณความต้องการหรือขอบเขตการใช้โทรสารในสังคมไทยได้โดยเด็ดขาด การศึกษากับผู้ที่ไม่ได้ใช้บริการโทรสาร ๆ และประชาชนทั่ว ๆ ไป จะช่วยให้สามารถหาข้อสรุปที่แน่นอนเกี่ยวกับการยอมรับและขอบเขตแห่งความจำเป็นของการใช้โทรสารเพื่อติดต่อสื่อสารในสังคมไทยต่อไป

3. การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมตามทฤษฎีแนวความคิดของเอฟเวอร์เรตต์ เอ็ม โรเจอร์ส และแคเน็ยล เดอร์นเนอร์เท่านั้น จึงควรหารูปแบบหรือแนวคิด และตัวแปรใหม่ ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมมาเป็นกรอบหรือโครงสร้างในการศึกษาในครั้งต่อไปด้วย เพื่อที่จะได้แนวความคิดและข้อสรุปใหม่ ๆ

4. จากผลการวิจัยในเรื่องนี้และเรื่องอื่น ๆ ในโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันปรากฏให้เห็นชัดแล้วว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีบทบาทสูงที่สุดในการยอมรับนวัตกรรม ดังนั้น การวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ในศาสตร์พัฒนาการในอนาคต ควรจะมีการศึกษาว่า เพราะเหตุใด การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงมีบทบาทมากที่สุดในกระบวนการสื่อสาร เพื่อเป็นการขยายขอบเขตในการวิจัยทางด้านนิเทศศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การศึกษาวิจัยนี้ แม้จะมีได้ประโยชน์บ้างแต่ก็ยังมีข้อจำกัด การวิจัยนี้ได้สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงโดยสังเขปที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่นวัตกรรมในสังคมเมือง ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการตั้งคำถามในภาครัฐบาลและภาคเอกชนได้พอสมควร จนสามารถประมวลขึ้นมาเป็นข้อเสนอแนะถึงการดำเนินงานทางด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการได้ไม่มากนักอย่างยิ่งถ้าพิจารณาในแง่ความจำเป็นของสังคมปัจจุบันด้วยแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการที่กำลังพยายามพัฒนาการวิจัยด้านการสื่อสารให้กว้างขวางและก้าวหน้าต่อไป และเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการสื่อสารแห่งประเทศไทยที่มีหน้าที่พัฒนาระบบการสื่อสารให้เทียบทันต่อการขยายตัวของระบบสังคมด้วย